

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2001 m. gegužės 5 d.

Nr. 88 (18)

Saturday supplement May 5, 2001

No.88 (18)

Nijolė Miliauskaitė

Vytautas Bložė

Poezijos sparnais — į užjūrį

jau po vidurnakčio, plentas tuščias, lekia
tolyn mašina, mėnuo
lėtai pakyla, didžiulis, rausvas, snaudžia
nuvargę bendrakeiviai, kalbasi kas, pusbalsiu

kvėpia pavasariu

važiuoti naktį, užmiršus
ko ir kur
kai viskas
prieš akis dar

perbėga kelių mėnuo

lygumos, tamsūs miškai, lėtos
mieguistos upės, amžinai
taip norėtum važiuoti

vėl
perbėga kelių, mėnuo, dar kartą, pakimba
virš galvos tau, iš dešinės
lig pusės, visas lyg kruvinas

senas parkas, nubertas neužmirštuolėm
fazanai, rėkauja povas
šulinys už figelio, pasiūlęs
šalto kaip ledas vandens

tamsiais išdaulytais langais oranžerija, išlenktas
tiltas per prūdus, ir du
ištikimi sargybiniai, dvi gulbės
saugančios tvenkinio dugne
paslėptą lobį

(parodyk
žiedą, paveldėtą, ištark
sutartą žodį)

kiek
prarasta, pagalvojau, rinkdama gėles ir vaizdus
per savo aklumą, per skurdą ir prietarus

ar kas kada nors
ištrauks iš dumblo
baltą marmurinę
žydintį Floros statulą
pastatys
toj vietoj, kur ir turėtų
stovėti, kur nurodys
sodininkas Gotlybas, liuteronas, palaidotas
už kapinių tuoras
terasoje žingsniai, šmėstelį kas akyse
baltas, ir vėl
tuščia, vakaras vėsta, nieko
nėr, su žiedu, su slaptažodžiu, neužmirštuolės, jos vienos
apverčia mus

rausvi, pilki, beveik juodi
tamsiai violetiniai, lėlijiniai, margi
su persipynusiom gyslom su emulkiomis
ir stambiais grūdais, kanapėti ir lygūs

su ženklais, sunkiai išitirima

vieni nušifuoti, kiti neužbaigti dar

akmenys
po kojom, geriausio
juveljero darbas

pavasario dienos
paprastos, mylimos, prarastos

šimet ir vėl
pirmąkart mačiau gandrą
ne skrendant, o ne, žirgliojant per lauką, nekoks
metams tai ženklas

o šio vakar
gugutė užklupo mane, užkukavo — prikytėsi kišenėj
nt gratio

kad galėčiau
panardinti veidą
violetiniuose žaliuose
pavasari, tavo alyvų kvapuose, jų hektas sunkių
laimę man dovanok

MIEGANTIS KŪDIKIS

miega miega, oi tebemiega
kur mėlyna mėnesiena išausta kilimų raštuose
miega miega, oi tebemiega
vaikutis ant vijoklių supamo kranto

praėina karavanai dykumų išdžiūvusiom upėm
kur mėlynos gulbių poros išplaukia iš veidrodžio
miega miega, oi tebemiega
kur tarp knygų lentynų jau kiti amžiai

miega, ilgesio strėlės krūtineje
tarp kilimų raštų, daiktų aureolių
miega, paguldytas, vijoklių vygėje
kur tik nepastebimas vėjas prieina ir pasupa jį

oi dar tebemiega pilis jo, svajonėse
jo darbai, jo ginklai, jo kupranugariai
tebemiega, naktim persirengusi
diena, išsiuvinėta kilimu raštuose
o amžinoji būtie! Fiat lux! Fiat frus!
amžinoji būtie, į tave kreipiuosi, nes grįžtu į tave aukodamas
nemigo vaisių: tai smilkalų kamuoliai pasitiktėjimui
liks, aureolė, daiktų išplėštų sugrįžimui, išplėštų piratų laivų,
sugrįžimui

miega miega, oi tebemiega
kol nemigo vaisių priima pasenę dievai
miega miega, oi tebemiega
vaikutis ant vijoklių kranto.

Priklaupiu ir išeinu iš bažnytelės.
Trūksta oro. Sopa širdį. Sunku
išnešioti visa tai. Turėjai žiti,
O ilikiai. Dangstydamasis, slapstydamasis, vienų vienas
Tuščiam pogrindyje. Kiti žuvo.
Troškai ilikiti. Įsiminti. Išverti ir paliudyti.
Pats Dievas viską matė.

Stoviu vienas įventoriuje. Springstu
žodžių atakomis. Keršto nuodais
Springstu.

Žiūriu juodvarnių akimis, prie akių
Prisidėjus žiūronus, žvelgiu į tolį.
„Marija Marija!“ —
Girdžiu.

Dar heli žingsniai. Pro vartus. Čia jie gulėjo.

Kaip pamišę gegutės rauda,
Dega tviškėje kruvinos žorės.
Kas paliudys baisiąją skriaudą?
Siaučia maras, raudonas maras.

Kur jūs, mano žaliąji broliai?
Kilkit kilkit iš kopo žygin!
Kas paguos artojų varguolių,
Kai papartai krauju pražydo?

Guli broliai, turgavietj guli,
Išrikiuotas brolių pulkas.
Spardo brolius batai didžiuliai,
Varva brolių kraujas į dulkes.

Raukit plaukus, beržai svyruokliai!
Ažuolai, iš siaubo drebkite!
Sesutes jie užmauge daboklę,
Dar prieš mirtį dries išniekinti...

Žmogus, žmogui daugiau ne brolia.
Žmogus — aklas žmogėdros vergas.
Tai nuo kraujo paraudo tolia!
Tai nuo kraujo posaulis margas!

Kur dar aš šitintj vienas?
Kurgi mano šaltasis kapas?
Į akis nėb vėjas plėnias,
Ir svaigina kraujo kvapas.

Ar tai aš? Tai tik mano šėtelis
Mūs įventqias turgavietes lanko.
Paviklauso raudų geguteles,
Kai beržai rauna plaukus ranhom.

Ko sulauksime? Viltys jau nyksta.
Kas gyvens čia? Statulos gipso?
Nusišovus ir mano jaunystę
Ant turgavietės grindinio drybes.

Poezija džiugina sielą, kaip patys pirmieji pavasario žiedai, nedrąsiai iškėlę galveles iš saulės spindulių atšildytos, pietų vėjelio nuglostytos žemės. Romualdo Kisieliaus nuotrauka

Dirigentui ant pulsto sukritis

Pentadienį, balandžio 20 d., Berlyne, Deutsch operos teatre, dirigudamas Verdi „Aida“, širdies priepuolio ištiktas, ant dirigento pakyls sukrito italų dirigentas, kompozitorius Giuseppe Sinopoli. Nuvežus į ligoninę sekantią dieną mirė. Buvo sulaukęs 54 metų.

G. Sinopoli, kaip dirigentas, daugiausia reiškėsi romaninės ir moderniosios krypties repertuare. Buvo žinomas greito tempo mėgėjas taip, kad kartais ir lėta kūrinio dalis „ristele“ tapdavo.

G. Sinopoli gimė 1946 m. lapk. 2 d. Venecijoje (Italija). Muzikos studijas pradėjo vėloka — būdamas jau 12 metų.

Studijavo Venecijos konservatorijoje. Šalia muzikos, jį domino ir medicina. Be to, ir jo tėvas galvojęs, kad jaunam, inteligentiškam jaunuoliui muzika nesanti pats geriausias pasirinkimas. Jis pageidavo, kad sūnus įsigytų „rimtą“ profesiją. Todėl Giuseppe, neišsivadėdamas ir muzikos, įstojo į Padua (Italija) medicinos universitetą. Medicinos studijas baigęs, 1970 m. įsigijo medicinos daktaro laipsnį.

Tapęs daktaru ir susilaukęs pasiūlymų dirbti ligoninėse, tais pasiūlymais nesusižavėjęs, vėl grįžo prie muzikos.

Dirigavimą Vienoje (Austrija) studijavo pas prof. H. Swa-

rinsky, o kompoziciją — pas Bruno Madeira ir Franz Donatany, Darmstad (Vokietija).

G. Sinopoli gan ambicingas veikėjas „Souvenir a la memoire“ buvo išgirstas New Yorko, Juilliard muzikos mokykloje 1978 m. Po koncerto NY Times rašė: „...veikalą galima pavadinti žaviu barokiniu paveiklu, išpuoštą turtiniais dekoratyviniais efektais, operatiniais sukuriais ir kontrastais“.

Jis rašė solinę, orkestrams ir kamerinę muziką. Didžiausio pasisekimo susilaukė jo dviejų veiksmų opera „Low Salome“, kurios premjera įvyko 1981 m. Miuncheno (Vokietija) operos teatre.

Bet labiausiai visus stebino jo nepaprastai greitai žingsniai, kopiant aukštyn dirigavimo laiptais. Jam operų teatrų durys plačiai atsivėrė, kada su didele sėkme 1978 m., Venecijoje, dirigavo Verdi „Aida“ pastatymą. Po to, jis kvietiamas ir diriguoja Verdi „Atila“ Vienoje (Austrija), Puccini „Mannon Lescaut“ Londone (Anglija) ir kitur.

Giuseppe Sinopoli debiutavo New Yorko įvyko su NY filharmonijos orkestru, atliekant Mahler „Šeštąją simfoniją“ 1982 m., o Metropolitan operos teatre pirmą kartą dirigavo 1985 m. Puccini „Tosca“ pastatyme. Po to, abiejų New Yorko teatrų scenose, jis buvo dažnai matomas.

Dirigento pareigose yra buvęs Dresden Stadskapelle (Vokietija), St. Cecilia Academy Romoje ir London Philharmonic orkestruose. Pastarajame orkestre, nuo 1987 iki 1995 metų, buvo užėmęs muzikos direktoriaus pareigas.

Nepaisant, kad jis tiek daug laiko skyrė muzikai, bet to dar neužteko. Stoją į universitetą Romoje ir ten, archeologijos skyriuje, studijavo egiptologiją. Siemet tas studijas užbaigė. Baigimo diplomas būtų buvęs įteiktas tą dieną, kada jis mirė — balandžio 21.

Netikėta ir tokia ankstyva Giuseppe Sinopoli mirtis muzikos garsų pasaulyje bus jautiama.

P. Palys

Dirigentas, kompozitorius Giuseppe Sinopoli.

Poeziją ir pavasarį atveš poetai iš Druskininkų

Gegužės 13-20 dienomis JAV lietuvių telkinis LB Kultūros tarybos (pirmininke Marija Remienė) iniciatyva lankys originalūs poetai iš Lietuvos, iš čiurolioniškai skambančių Druskininkų — Nijolė Miliauskaitė ir Vytautas Bložė.

gegužės 13 d., sekmadienį, LB Detroit apylinkė (pirm. Valdas Piestys) rengia poezijos popietę Southfield, MI, parapijos salėje po šv. Mišių; gegužės 19 d., šeštadienį, 7 v.v. — vakaras Čikagoje, Jau-

nimo centre, Čiurolionio galerijoje;

gegužės 20 d., sekmadienį, 12:30 v.v. — PLC, Lemonte, Lietuvių dailės muziejuje.

Poezijos mylėtojų laukia susitikimai su žymiais Lietuvoje poetais ir savitomis asmenybėmis. N. Miliauskaitė 2000 m. tapo Kultūros ir meno valstybinės premijos laureate (už naujausią poezijos knygą „Sielos labirintai“); Vytautas Bložė — „Poezijos pavasario“ ir poetinio „Druskininkų rudens“ laureatas.

Aktoriai: Ramunė Vitkienė (iš kairės), Vaida Kiškytė, Veronika Ragauskienė, Leonardas Mieladys, Rolandas Žukauskas, Amandas Ragauskas ir Darius Udris Los Angeles Dramos sambūrio spektaklyje „Raudokit svajonių debesys...“

Ispūdinga M. K. Čiurlionio apraiška scenoje

Balandžio 21 d., šeštadienį vakare, besibraudamas Los Angeles lėtakeliais į Šv. Kazimiero parapijos salę, galvojau, ar ne per daug patetiškai skamba spektaklio pavadinimas „Raudokit svajonių debesys... Impresijos M. K. Čiurlionio“. Juk pavasaris. Labiau tikėtų džiuginės sąvokos. O gal svajonė yra ir džiugios sesuo, nes tie, kurie sugeba svajoti, yra savotiškai laimingi. Jie keliauja debesių jūromis, persmelkti minties, kad jų kūrybos vizijos įkūnyta energija priklauso Visatai. Tik jai vienai, nepaisant kiek sveikatos reikia atiduoti šiam lėksmui. Ir toji, su gyvenimo ausijusi, rauda nėra verkšlenimas, bet mums būtina teatre ar filmuose meniškai pavaizduoto tragizmo pajauta. Vadinkime, katarsis.

Ar visa tai pavyko aktoriskai išreikšti tą vakarą ir po pietų sekmadienį scenoje? Teatsako pati auditorija. Kas labiausiai mane nustebino — šeštadienį gausiai susirinkę jaunieji žiūrovai spektaklį priėmė nepaprastai palankiai. Vaidinimo metu negirdėjau jokio krustelėjimo, jokio šlamesio kėdėse. Nesu šioje salėje išstovėjęs tiek minučių su audringai plojančiais ir bravo šaukiančiais, kaip šį sykį. Žodžiu, Čiurlionis yra Čiurlionis. Vienintelis. Ir jo 125-ojo gimtadienio paminėjimas, kad ir truputį pavėluotas, pavyko puikiausiai.

Isivaizduoju, kaip po to jautėsi ir dar jautėsi, pjesės scenarijų parašiusi, Šiaulių teatro aktorė Olita Dautartaitė. Apie jos dabartinę viešnagę Los Anjelese bei ilgąmetę sceninę veiklą buvo rašyta šių metų *Draugo* pridede. 35 metus dirbti Lietuvos teatre, kur tiek išradingu režisieriu, tiek geru aktorium, yra didelis dalykas. Be to, ji yra puiki grožinio teksto skai-

tovė. Girdėjome ją šiemet keliuose renginiuose. Bet tai kita tema, nes dabar knieti pasakyti: „Raudokit svajonių debesys“ yra jos talentingas žingsnis į režisūrą.

Aktorių paruošimui ir veiksmo plonybių suderinimui nebuvo daug laiko. Scenarijus parašytas pernai rugsėjo mėnesį. Atvykusi į Kaliforniją, veikalo repeticijas pradėjo sausio pabaigoje. Jos dėka Dramos sambūris, vadovaujamas Emos Dovydaitytės, išgijo gan brangią apšvietimo aparatūrą. Prie jos sumaniai darbavosi inžinierius Gintaras Laurinkus. Šviesos spalvų kaitoje išryškėjo ir vaidyba, ir pjesės nuotaišos. Dingo anksčiau blyškūs vienodumas.

Dingo ir tas Los Angeles lietuvių teatro pamiltas realizmas. Gal ir ne visiškai, tačiau svarbiausiu veiksmo varikliu tapo metafora. Kad ir toji žalia valtis — gyvenimo kelionis, pagaliau ir mirties, įprasminimas. Ant jos sėdima, stovima, besiriant plaukiama. Tempama laiptais ji bildejo ir kaip traukinys į Peterburgą. Jos įvaizdis matomas prie scenos kairėje pakabintame „Jūros sonetos. Andante“ paveiksle. Ir antrame veiksmo ant pianino pastatytą svarstyklį indeliai priminė mažas valteles.

Na, ir pats vaidinimas yra pajungtas glaustai, sąlygiškai eigai. Vyrauja simetrija. Kairė ir dešinė. Menas ir gyvenimas. Čiurlionis ir Sofija. Susitikimas — meilė ir lemtingas atsiskyrimas. Džiaugsmas Druskininkuose ar Palangoje ir ilgesio kupinas liūdesys Peterburge. Konstantino sąmonėje grūmiasi dvi mintių srovės, viena teigianti gyvenimą, kita — visišką atsidavimą menui. Arba... arba. Šioji dialektika veda prie išprotėjimo. Ją žiūrovai mato ir girdi antrame veiksmo iš dviejų Čiurlioniu

kalbančių būtybių: Šviesiojo (Rolando Žukausko) ir Demono (Dariaus Udris). Abu šie aktoriai netrukus trumpam pasivertia lankščiais, Čiurlionio paveikslus analizuojančiais, kritikais. Tai tikrai vykęs tarpas šioje sceniniuose netikėtumų stilistikoje.

Pjesės turinys pagrįstas Čiurlionio laiškais Sofija Kymantaitėi, nuo 1908 — žmonai. Taip pat ir laiškais broliui Poviliui. Pirmame veiksmo Konstantino (Amando Ragauskas) susitikimo su Sofija (Vaida Kiškytė) scena yra puikiai suvaidinta, išlaikant visus anuometinius taurios elgsenos kanonus. Tai pamanykite, ji moko jį skaityti lietuviškai A. Baranauko „Anykščių šilė“. Tikrai žavų. Kiškytės talentas juk buvo įvertintas geriausios aktorės premija paskutiniame Dramos festivalyje Čikagoje. Ir šioje pjesėje ji tikte tinka būti Konstantino drauge, o antrame veiksmo, jam susirgus, rūpestinga žmona ir pabaigoje — tauraus gedulo juodumą vilkinčia našle.

Neilgas, bet labai intensyvus, M. K. Čiurlionio gyvenimas tartum suranda šiame spektaklyje intensyvią pavaizdavimą. Tiek daug džiugiosios pirmame veiksmo, o jo pabaigoje — tiek daug ilgesio, su ta melodingo gailumo daina „Karvelėli melynasi“. Šis epizodas vertia raudoti. Dvasinė stichija dar padidėja antrame veiksmo, kai įsigali liga, o vizijų pasaulis neatlaidžiai spiria sekti taja kūrybine Arižnaigzde. Visišką ramybę atneša mirtis. Ir čia vėl muzika, ir vėl tokia graudi praradimo melodija. Aprašyti tai esu per menkas. Tenoriui, lyg kunigui iš sakys, turti: šioj dramoj M. K. Čiurlionį sukūręs aktorius Amandas Ragauskas vertas ne tik tų kelių šimtinų Los Angeles žiūrovų palankaus dėmesio, bet ir tūkstančių kitų kitose lietuvių apylinkėse. Tiek režisierė-aktorė Dautartaitė, tiek jis įrašė mūsų širdyse tai, ką tada, XX amžiaus pradžioje, patyrė Čiurlionis ir jo mylimoji Sofija Kymantaitė.

Nei kiek netrukdo pjesei antrame veiksmo Konstantino tėvų realus buitiskumas, su tam derama apyvoka. Čia lyg ir būtinas valstietiškas žemiškumas atsiverti kairėje vykstantį dvasinį sąmyšį. Į savo pareigas sumaniai įsilyvena motina (Veronika Ragauskienė) ir tėvas (Leonardas Mieladys). Tuo tarpu Sambūrio daugiametėi aktolei Ramunei Vitkieni teko Konstantino sesers vaidmuo, tiksliau tarus, laišku ištraukų bei reikšmingų įvykių datų saky-

Literatūriniai vakarai Los Angeles mieste

Pasibaigė Los Angeles Dramos sambūrio ir „Naujosios bangos“ surengta poezijos vakarų serija, kuriuose dalyvavo Šiaulių dramos teatro aktorė Olita Dautartaitė. Pirmasis vakaras „Kas tave pakeist man gali, tėviške, Lietuva“... buvo skirtas Kalifornijoje gyvenantiems lietuvių poetams ir rašytojams. Nuspėdžiamai paklausti pačios aktorės, kaip gimė idėja skaityti Kalifornijos Lietuvių rašytojų kūrinus?

— Dar Lietuvoje kilo mintis interpretuoti Kalifornijoje gyvenusių ir gyvenančių lietuvių poetinę ir eseistinę kūrybą. Žinojau P. Orintaitės, P. Lemberto, J. Tininio literatūrinį pasaulį. Pažinojau Alę Rūtą, Bernardą Brazdionį, Danutę Mitkienę. Poeto B. Brazdionio poezija deklamuota Čikagoje, Niujorke, Kanadoje, Los Angeles ir visuose Lietuvos miestuose ir mažiausiose tėvynės kaimeliuose.

Tik atvykusi susipažinau su poetu Pranu Visvydu ir jo savita, intelektualia, mano artistinei vaizduotei įdomiai traktuotina poezija. Poetas B. Brazdionis rekomendavo ir suteikė galimybę pasinerti į E. Tumienės, A. Gričaus, K. Milkočiūčio poezijos takus. Žinojau, kad visų literatūros riterių nesutalpinsiu į vienus poetinės dvasios vartus, todėl savo laisvą pasirinkimą skaičiau jų poeziją ir prozą. Ir tebūnie mano, aktorės iš Lietuvos, mylinčios žodžio meną, mazytė priedermė pasidalinti su jumis sielos džiaugsmo daina — kaip bendra plotkele.

— Miela Olita, ar galėtumėt išskirti kurį nors poetą ar rašytoją, kuris jums labiausiai artimas ir mielas savo kūryboje?

— Ne. Visi labai saviti, autentiški ir spalvingi. Visus juos labai myliu ir gerbiu, jais žaviuosi. Esu laiminga, kad jų gimtinė Lietuva, kad juos užaugino ir subrandino meilė tėvynei. Visų poetų kūryboje ieškau dvasinės bendrystės ir meilės apraiškų, todėl jie visi man mieli ir artimi.

Tie, kuri matė aktorės kūrybos vakarus, atspės jos dvasinę būseną, o aš norėčiau pastebėti, kad tai pirmas įvykis Amerikos lietuvių bendruomenėje, kai visas kūrybos vakaras buvo skirtas čia gyvenantiems ir kuriantiems lietuvių rašytojams. Iki šiol nė vienas poezijos skaitytojas to ne-

buvo padaręs. Žinoma ir anksčiau skambėjo vienas ar kitas poezijos posmas svečių lūpose, bet tai būdavo tik atskiri trupiniai iš Kalifornijos lietuvių rašytojų aruodo. Lietuvių patarlė sako, kad „savo kieme pranašu nebūsi“, tačiau buvo malonu ir nuostabu klausytis „savojo kiemo“ poetų kūrybos. Daugelis iš mūsų pažįsta Praną Visvydą, bet ar daugelis žinojom, kad jis ir poetas? Su malonumu klausėmės Olitos skaitomos jo kūrybos. Muzikos ir šokio judesio nuspaltintas jo eilėraštis „Šokis“ skambėjo paslaptingai ir nuotaikingai. Rodė, kad mes visi šokio pagauti, linguojam tai i dešinę, tai i kairę. Labai įdomios, filosofinės eilės, išrikuotos eilėraštyje „Sugrįžimas“, o „Megzmetras vaikystės medžiui“ nuskambėjo ilgesingaus, palikdamas vietos pamąstymams ir prisiminimams.

Olitos programa buvo papuošta ir garsybių poetų ir rašytojų kūryba: tai Bernardo Brazdionio, Alės Rūtos, Danutės Mitkienės eilės ir proza. Pagarbą verta mūsų šimtametė liepa — Danutė Mitkienė. Ji — mūsų pasididžiavimas, įkvepiantis optimizmo, jaunystės ir minties aiškumo.

Petronėlę Orintaitę-Janųtienę daugiausia pažįsta vyresnės kartos žmonės. Mums, „naujokams“, buvo malonu išgirsti žiupsnelį jos kūrynių, meistriškai perskaitytų O. Dautartaitės. Skaityta ištrauka apie tėvą iš prisiminimų knygos *Ką laumės lėmė* nušėmė mus i lietuvišką kaimą, kur kvepia ariama žemė, kur gieda vėversiai, kur pavasaris skleidžia lietuviško ūkio kvapus. Tėvo charakteris stiprus ir aiškus, tai lyg Lietuvos artoto tipas, nupieštas su didele meile ir šiluma, todėl labai mielas ir artimas.

Klausėmės P. Lemberto, J. Tininio, E. Tumienės, A. Gričaus kūrynių. Tai vis tie patys „mūsų kiemo“ poetai, kurių niekas krūvon nebuvo subūręs, pagerbęs, jų kūryba pasidžiaugęs. Na, o mums, „kie- mo gyventojams“, buvo didelė nauda ir malonumas naujus, nors ir seniai parašytus kūrinius išgirsti.

Humoristinė programa „Dar ne vakaras“ buvo skirta jaunėms galvoms, kurių tą kovo 31-osios vakarą tikrai netrūko. Visų nuotaka buvo puiki, taigi dirva pokštams buvo paruošta. Pirmoje vakaro dalyje skambėjo J. Strielkono, J. Meko kūryba, klausėmės eilių iš rinkinio *Vėjas rugiuos, Laiškai iš niekur*, ku-

riuos pajvairino pačios aktorės dainuojamos dainos. Rimtą nuotaką pamažu pakeitė juokas, visi atsipalaidavo, na, o kai i sceną išėjo „sena žydė“ su savo pasakojimais ir istorijomis, visi leipome juokais. Olita buvo ne Olita, o tikra Lietuvos žydaitė, kuri nors ir kalbėjo lietuviškai, bet su stipriu, tai tautai būdingu akcentu. Paskui klausėmės pokštų iš tikro teatrinio gyvenimo, prisiminimų aktorius P. Pinkauskaitę, K. Kymantaitę, V. Blėdį ir kt. Galėjome įsitiškinti, kad anekdotai prasideda tikrame gyvenime, tikrų atsitikimų pagrindu. Programą pajvairino „Grometas iz Merikos“ skaitymas. Nors kūriny pasrašytas labai seniai, bet jį perskaicius, daugelis galėtume atpažinti pačius save, šiandienos Amerikoje gyvenančius. Panašiai ne tik kalbame, bet ir elgiame. Štai trumpa ištrauka iš šio kūrinio: „Tau atsiųsčia afideviga, bet pamislįje su savo prisiega prie elektros pečiaus, su galvojom nesiūsi. Matai, Kazuik, atvaziavęs Merikon tu nežinosi nei katran busan sėsti, nes Brukljne yra daugiau kelių negu visame Stabulunkių valstijje. O paklausti taipogi negalėsi del anglicko liezuvio sunkumo. Tu rašei, kad toj savo kempėj, per kur- sus esi perpratus anglicka, bet tu man, sanavagan, nedostink feiso — ašenai jau 30 metų perbuves Brukljne ir tai nėsans pilnas amerikontas. Jei- ku nori, kad atsiųsčia greb- nes (šukas), tai tokių durnys- čių man daugiau neraitink, ba iš manęs nesulauksi ne baronkos skylės“. Tai štai koks gudrus „merikontas“!

Vakarą užbaigė beždionelė Agota, kurios kupletai taipogi smagiai prajuokino. Ji atvyko kartu su aktorė Olita Dautartaitė, nors ilgas metus gyveno Kauno lėlių teatre. Agota turi gerą, raiškų (Olitos) balsą, grakščius judesius ir šmaikštų protą, todėl buvo smagu pasiklausyti jos šaipenų, linkėjimų ir sveikinimų.

Los Angeles Dramos sambūris surengė ir dar vieną popietę, pavadinatą „Jums visą savo meilę išdalinsiu“, kuriame vėl savo talentu dalijosi Olita. Tai buvo trečias jos pasirodymas lietuviškai publikai. Gal paklauskite, ar ne per daug tos pačios aktorės pasirodymų? Atsakytiau lietuviškai patarle: „dešimt galvų — dešimt razumų“. Visokių nuomonių buvo, kaip ir apie bet kokį kitą parapijinį įvykį, bet tiems, kas myli teatrą ar poeziją, tokių vakarų niekada ne per daug. Vėl džiaugėmės Olitos talen-

tu, su nuostaba ir žavesiu sekėme beprotės Elenos sceną ir iš V. Jasiukaitės spektaklio „Žemaitė“, kuri mus įtikino, kad tik labai gabus aktorius gali pavirsti jauna, beprote mergina, kuri ieško ir laukia motinos meilės. Prieš mūsų akis keitėsi charakteris, nuotaka, meistriškai perkeldama žiūrovą i rašytojos Žemaitės gyvenimo laikotarpį.

Pasibaigus popietei, ilgai plovome Olitai už jos nuosirdumą, meilę ir talentą. Mintyse gailėjau tų, kurių nebuvo salėje, jie daug prarado. Manau, kad gavę poezijos ir literatūros injekciją, patys būsimie kurybingesni ir veiklesni. Visų žiūrovų vardu dėkoju Los Angeles Dramos sambūriui (pirmininkė Ema Dovydaitytė) ir „Naujai bangai“ (pirm. A. Ragauskas) ir, žinoma, aktorei Olitai Dautartaitėi už literatūrinę popietę ir vakarus, kurie mus praturtino ir atnaujino.

Veronika Ragauskienė

M. K. ČIURLIONIO DAILĖS DARBŲ PARODA ŠVEICARIJOJE

Šveicarijoje, Belinzonos miesto „Villa dei Cedri“ galerijoje, atidaryta didžioji lietuvių dailininko ir kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio paveikslų paroda. Parodoje eksponuojami M. K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai. Atidarymo iškilnėse, be kitų svečių, dalyvavo ir Lietuvos konsulas Šveicarijoje Artūras Gailionas bei Kauno M. K. Čiurlionio muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis.

Gegužės 16 d. Belinzonos „Teatro Sociale“ koncertų salėje bus surengtas M. K. Čiurlionio muzikos koncertas. Lietuvių kompozitoriaus kūrinius atliks vokiečių pianistas Nikolaus Lahusen.

Pernai, minint M. K. Čiurlionio gimimo 125-ąsias metines didžioji lietuvių dailininko ir kompozitoriaus atminimas buvo pagerbtas Prancūzijoje. Viename garsiausių pasaulio Paryžiaus muziejuje — Musee d'Orsay — veikė M. K. Čiurlionio paveikslų paroda, vyko jo muzikos koncertai, kūrybiniam palikimui skirta menotyro konferencija. Eliziejus laukų teatro salėje, diriguojant maestro Mstislavu Rostropovičiu, Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, Kauno valstybinis choras ir solistai atliko M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Jūra“.

Šių metų pradžioje M. K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai eksponuoti Grenoblyje. Valstybinis Vilniaus kvartetas ir kiti atlikėjai šio Prancūzijos miesto gyventojams pristatė M. K. Čiurlionio muzikinę kūrybą.

(Elta)

M.K. Čiurlionis (Amandas Ragauskas) ir Sofija (Vaida Kiškytė) — iš spektaklio „Raudokit svajonių debesys...“

Literatūriniam vakarui, skirtam Los Angeles lietuvių rašytojams ir poetams, pasibaigus (iš kairės): Ema Dovydaitytė, Karolis Milkočiūtis, Bernardas Brazdionis, Olita Dautartaitė, Pranas Visvydas, Alė Rūta; sėdi poetė Danutė Mitkienė, kuri jau gerokai persiėmė 100 metų amžiaus riba.

Visą vasarą skambės muzika

Lietuvos Nacionalinės filharmonijos generalinį direktorių Gintautą Kėvišą paskyrus kultūros ministru, didžiausios Lietuvos koncertinės organizacijos vadovu tapo buvęs jo pavaduotojas Egidijus Mikšys. Tad jo, naujojo generalinio direktoriaus, ir paprašėme pasakoti *„Draugo“* skaitytojams apie vasarą vykiančius muzikinius renginius, kurie visada domino atvykstančius į tėvynę užsienio lietuvius.

Pirmiausia apie patį Egidijų Mikšį. Jis — kaunietis, profesionalus pianistas, skambinti fortepijonu pradėjęs nuo penkerių metų. Medikai tėvai ne labai teptitė ankstyvam sūnaus pasirinkimui, tad instrumentą pirkti teko senelei. Nuo tada, niekieno neraginamas, mokėsi, grojo, vėliau dirbo Kultūros ministerijoje, Kauno filharmonijoje, organizavo populiarius muzikinius renginius jaunimui. Į Lietuvos Nacionalinę filharmoniją prieš keletą metų pakvietė jos vadovai.

Pasakojimą Egidijus Mikšys pradėjo nuo besibaigiančio koncertų sezono. Jį vertina gerai, nes vyko daug idomių koncertų, vilniečiai ir kiti Lietuvos vietoviu gyventojai klausėsi žymių pasaulio muzikos virtuozų, tokių, kaip altistas Jurij Bašmet, jo vadovaujamas Maskvos virtuozų ansamblis, matė Lietuvos Nacionaliniam simfoniniam orkestrui diriguojantį maestro Mstislav Rostropovič, kuris M. K. Čiurlionio simfoninę poemą „Miške“ dirigavo ne tik Vilniuje, bet ir Paryžiuje, atidarant šio Lietuvos menininko dailės parodą. Klausytojų dėmesio susilaukė Vilniuje gimusio, vėliau JAV gyvenusio garsaus smuikininko Jascha Heifetz atminimo savaitė, lietuvių kompozitorių kūrinių premjeros ir kt. Įvairiose užsienio valstybėse gastroliavo filharmonijos Nacionalinis simfoninis orkestras, vadovaujamas Juozo Domarko, Lietuvos kamerinis orkestras, vadovaujamas Sauliaus Sondeckio. Visą sezoną vyko šio orkestro 40-mečiui skirtų koncertų ciklas. Visko neišvardinai, tad geriau žvilgtelti į tai, ką numatoma surengti vasaros mėnesiais, kai Lietuvą gausiausiai lanko gimtųjų kraštų išsilę, svetur gyvenantys, tautiečiai.

Didžiausias Lietuvos Nacionalinės filharmonijos vasaros renginys — „Vilniaus festivalis 2001“, šiemet vykiantis jau penktą kartą. Pagal tradiciją, kasmet kviečiamas vienas žymus pasaulio orkestras ir dirigentas. Pernai tai buvo Milano operos teatro „La Scala“ orkestras ir dirigentas R. Mutti. Šiemet, gegužės 27 d., Vilniaus universiteto Didžiajame kieme, kuriame vasarą surengiamas ne vienas koncertas, gros Sankt Peterburgo Marijinskij teatro simfoninis orkestras. Jam, taip pat jungtiniam Lietuvos chorui, diriguos Kirovo operos teatro, Roterdamo filharmonijos ir Metropolitan operos New York vyriausiasis dirigentas Valery Gergiev iš Rusijos. Skambės G. Mahler simfonija Nr. 2.

Kita festivalio tradicija — lietuvių kompozitorių kūrybos koncertai. Šiemet, birželio 2 d., koncerte „Šiaurės Jeruzalės (taip vadinamas Vilnius) muzika“ skambės Vidmanto Bartulio, Mindaugo Urbaitio,

Algirdo Martinaičio, Onutės Narbutienės muzika. Vakaras skiriamas holokausto atminimui.

Festivalio programoje kiekvieną kartą yra specialiai jam užsakytas naujas kūrinys. Pernai tai buvo kompozitoriaus Broniaus Kutavičiaus opera „Lokys“. Šį sykį, birželio 27 d. Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras gros kompozitoriaus Osvaldo Balauskio simfoniją Nr. 5. Diriguos prof. Juozas Domarkas. Birželio 12 d. Lietuvos kamerinis orkestras, diriguojant prof. Sauliui Sondeckiui, gros G. F. Handel „Vandens muziką“ ir „Fejerverko muziką“.

Birželio 20 d. J. S. Bach, L. van. Beethoven, S. Prokofjev ir kitų kompozitorių kūrinius fortepijonui skambins talentingas jaunas pianistas Andrius Žlabys, Philadelphia Curtis muzikos instituto absolventas, kurį gerai pažįsta ir JAV lietuviai. Viena didžiausių festivalio „scenų“ bus Trakų pilies kiemas. Jame birželio 23 d. Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras su solistais iš JAV atliks G. Gershwin populiarius kūrinius. Birželio 16 d. cia koncertą surengs, antrą kartą Vilniaus festivalyje dalyvaujanti, ispanų Flamenko šokėja Maria Vivo ir jos šokio teatras. Birželio 30 d. Trakuose bus parodyta G. Verdi operos „Kaukių balius“ premjera, mat, kasmet žiūrovai susilaukia naujos operos. Šį kartą spektaklį režisuos, Didžiojoje Britanijoje gyvenanti, ten pargarsėjusi menininkė — Dalia Ibelhauptaitė. Dirigentas — Gintaras Rinkevičius — Valskybio simfoninio orkestro meno vadovas.

Iš svečių Egidijus Mikšys minėjo birželio 5 d. Filharmonijoje grosiantį mušamųjų ansamblį iš Prancūzijos. Birželio 7 d. Bernardinų bažnyčioje skambės 16 amžiaus italų kompozitoriaus Orlando di Lasso muzika. Gros ir dainuos ansamblis Huelgas iš Belgijos, vadovaujamas Paul Van Nevel.

Idomus bus birželio 24-osios koncertas, kuriame gros vienas geriausių pasaulyje San Francisco simfoninis orkestras, vadovaujamas Alasdair Neale. Liepos 3 d. Filharmonijos salėje koncertą surengs garsus smuikininkas Maxim Vengerov ir ansamblis „Virtuozai“. Svečiai gros N. Paganini, P. Čaikovskij, F. Schubert, A. Dvortzak ir kitų autorių kūrinius, aranžuotus žymaus prancūzų džiazo smuikininko D. Lokwood. Šventę liepos 5 d. didžiulėje „Lietuvos ryto“ salėje užbaigs JAV

džiazo žvaigždės — pianistas Herbie Hancock ir jo „Electric Band“.

Lietuvos Nacionalinės filharmonijos generalinis direktorius Egidijus Mikšys, kviesdamas į Lietuvą atvyksiančius tautiečius ne apenkti koncertų salių, taip pat priminė, kad vasarą muzika skambės Nidoje, evangelikų bažnyčioje, Palangoje, kur jau 31 kartą rugpjūčio mėnesį vyks Lietuvos kamerinio orkestro muzikos vakarai „Nakties serenados“ parke, prie Tiškevičiaus rūmų.

Jadvyga Godunavičienė

Plungės kunigaikščių Oginskių rūmuose įsikūręs Žemaičių dailės muziejus.

Žemaičių dailės muziejus laukia idėjų

Apie Žemaičių dailės muziejų Plungėje žemaičiai be abejo žino, tik, artėjant vasarai, norisi jiems priminti, kad į savo kelionių maršrutus nepamirštų įtraukti ir šio nuostabaus gamtos ir architektūros ansamblio ant Babrungo upelio kranto — Oginskių dvaro rūmų ir parko.

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro vardas dažnam pirmiausia siejasi su M. K. Čiurlioniu, kuris ten ankstyvoje jaunystėje mokėsi ir grojo rūmų orkestre. Spėjama, kad Plungės parko vietoje senovėje buvusi akviletė, kur amžinąją ugnį kurstė vaidilutės, todėl galima įsivaizduoti, kad puikiojame parke stūkantis milžinas ąžuolas, 1960 m. paskelbtas gamtos paminklu, prisimena tuos legendų laikus.

Garsi didikų Oginskių giminė etnografinėje Lietuvoje gyveno apie 400 metų. Ji save kildina iš Rusijos valdovų Riurikaičių. Vienam šios giminės atstovui — Dmitrijui Hlušonkui — 1486 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Kazimieras Jogailaitis padovanojo Uogintų dvarą (Kaišiadorių raj.). Iš čia ir kilo Oginskių pavardė. Nuo XVII amžiaus pabaigos Ogins-

kiai darė didelę įtaką Lietuvos politiniam, ekonominiam ir kultūriniam gyvenimui. Iš šios giminės iškilo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancelieris, maršalka, izdininkas, Žemaitijos seniūnas, 3 etmonai, 9 vaivados, 10 kaštelionų, 5 Lietuvos Vyriausiojo tribunolo pirmininkai, 2 kompozitoriai, kiti garsūs žmonės.

Plungės dvarą įsigijo Mykolas Oginskis XIX amž. antroje pusėje (jo brolis turėjo Rietavo dvarą). Čia pastatė gražius rūmus ir įsirengė rezidenciją. Kunigaikščiai Marija ir Mykolas Oginskiai paliko gražų pėdsaką Plungėje. Kunigaikštis, sakoma, buvo malonus žmogus, su vietiniais kalbėjęs jų gimtąja kalba, rėmė pastangas atgauti lietuvišką raštą, gynė valstietius ir rūpinosi jais bei jų vaikais, kurių gambiausius leisdavo į mokslo ir mokėdavo stipendijas (jį gavo ir jaunasis Kostukas Čiurlionis). Jo iniciatyva Plungėje buvo organizuojamos žemės ūkio parodos, geriausi

ekspozitai buvo apdovanojami. Rūmuose veikė orkestras.

1902 m. rūmų šeimininkui mirus, juos prižiūrėjo žmona. Užgriuvę karai Oginskių rūmų turtus — biblioteką, rankraščius, meno vertybes, brangenybes — išblaškė, nukentėjo ir patys pastatai. Čia prieš karą veikė „Saulės“ gimnazija, buvo įsikūrusi Lietuvos kariuomenė, 1941 m. — okupacinė rusų kariuomenė, tais metais rūmus nuniokojo gaisras ir iki 1953 m. jie stovėjo nenaudojami. 1959 m. buvo pradėti atstatymo darbai, o 1961 m. čia įsikūrė Plungės vidurinė mokykla, po to Statybinių mokykla, kuriai dar tebeveikiant, pirmaisiais nepriklausomybės metais Plungės kultūrininkai, radę užtęję ir Vilniuje, ėmė puoselėti Žemaičių dailės muziejaus idėją. Oficialus atidarymas įvyko 1994 m., kartu su Antrosios pasaulio žemaičių dailės parodos atidarymu. 1995 m. visas dabartinis Oginskių rūmų ir parko kompleksas perėjo Žemaičių dailės muziejiaus žinion.

1993 m. čia buvo surengta iš Plungės apylinkių kilusio dailininko Juozo Bagdono kūrybos paroda. Vėliau kultūros entuziastė Beatrice Vasaris čia įkurdino iš JAV parvežtą ir žemaičiams padovanotą tapytojo Adomo Galdiko darbų kolekciją. 1994-1996 m. buvo surengtos Liudo Truikio, Telforo Valiaus, Jono Švažo, Valerijono Jusio, Dailios Matulaitės, Genovaitės Jacenaitės, Algimanto Valiaus ir kitų žemaičių personalinės parodos. Užsibrėžta kas ketveri metai organizuoti pasaulines žemaičių parodas. Čia nuolat vyksta kamerinės muzikos ir poezijos vakarai, spektakliai, rengiamos muzikos šventės po atviru dangumi, dailininkų plenerai, moksleivių ir studentų kūrybinės vasaros stovyklos, vyksta pokalbiai apie meną. Veikia nuolatinė meno paroda pardavimas.

Plungė šiandien yra vienas iš Lietuvos kultūros centrų, kuriuos lanko ne tik tėvynainiai, bet ir svečiai. Muziejus palaiko ryšius su išeivijoje gyvenančiais kultūrininkais. Fonduose yra JAV dailininkų dovanotų Juozo Bagdono, Onos Čepelienės, Vytauto Igno, Leono Pabedinsko, Petro Vaškio, Jadvygos Paukštienės kūrinių. Muziejaus globėja Danutė Baltutienė padovanojo Australijoje gyvenančių dailininkų Adomo Vingio, Vaclovo Rato, Dailios Antanaitienės, Lauras Baltutis, Rimo Kabailos, Vidos Kabailienės, Evos Kubbos, Irenos Smilgevičiūtės Jokubauskienės darbų. Plungėje saugomas mirusių išeivijos dailininkų Telesforo Valiaus (Kanada),

Australijos lietuvių dailininkė Dalia Antanaitienė Žemaičių dailės muziejaus atidaryme.

Alfonso Dargio (Vokietija), Adomo Galdiko (JAV), Pauliaus Augiaus (JAV) kūrybinis palikimas. Čia kaupiama ir eksponuojama medžiaga apie istorinius įvykius ir žmones. Atskiras memorialinis kambarys skirtas nepaprastam žemaičių talentui medžio dro-

žėjui Stanislovui Riaubai. Plungės Žemaičių dailės muziejus — pirmas ir vienintelis Lietuvoje regioninis dailės muziejus. Jis laukia žemaičių, kur jie begyventų, idėjų ir dėmesio.

Audronė V. Škiudaitė

SIŪLO SUVIENODINTI KALENDORIŲ

Ekumeninių pamaldų metu, užbaigiant krikščionių vienybės savaitę sausio 25 d., popiežius Jonas Paulius II pasiūlė žengti konkretų žingsnį krikščionių vienybės link ir susitarti dėl bendros Velykų švenčių datos.

Kaip retai pasitaiko, šiais metais skirtingų krikščioniš-

kų denominacijų kalendorius sutapo — Velykos buvo minimos balandžio 15 d. „Tai mus turėtų padrąsinti susitarti dėl bendros šios šventės datos“, — sakė šventasis Tėvas. Jam buvo pritarta smarkiais plojimai.

Ceremonijos prie Šv. Petro bazilikos metu skirtingų Bažnyčių atstovai skaitė šv. Pauliaus laiškus graikų, sirų ir rusų kalba.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

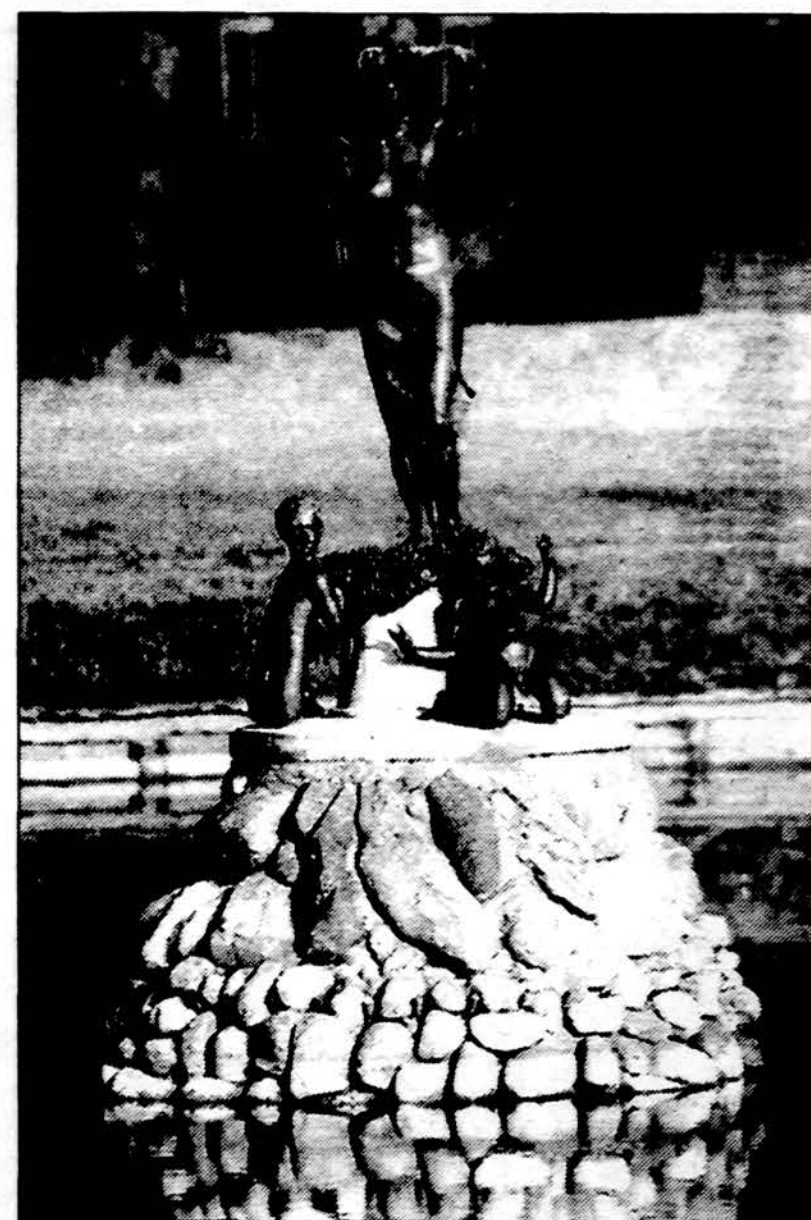
Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Atkurta fontano skulptūra Oginskių rūmų parteryje Plungėje.

Išeivijos dailininkas Juozas Bagdonas 2-osios personalinės parodos atidaryme su muziejaus darbuotojais.

Alfonso Dargio (Vokietija), Adomo Galdiko (JAV), Pauliaus Augiaus (JAV) kūrybinis palikimas. Čia kaupiama ir eksponuojama medžiaga apie istorinius įvykius ir žmones. Atskiras memorialinis kambarys skirtas nepaprastam žemaičių talentui medžio dro-

žėjui Stanislovui Riaubai. Plungės Žemaičių dailės muziejus — pirmas ir vienintelis Lietuvoje regioninis dailės muziejus. Jis laukia žemaičių, kur jie begyventų, idėjų ir dėmesio.

Audronė V. Škiudaitė

SIŪLO SUVIENODINTI KALENDORIŲ

Ekumeninių pamaldų metu, užbaigiant krikščionių vienybės savaitę sausio 25 d., popiežius Jonas Paulius II pasiūlė žengti konkretų žingsnį krikščionių vienybės link ir susitarti dėl bendros Velykų švenčių datos.

Kaip retai pasitaiko, šiais metais skirtingų krikščioniš-

kų denominacijų kalendorius sutapo — Velykos buvo minimos balandžio 15 d. „Tai mus turėtų padrąsinti susitarti dėl bendros šios šventės datos“, — sakė šventasis Tėvas. Jam buvo pritarta smarkiais plojimai.

Ceremonijos prie Šv. Petro bazilikos metu skirtingų Bažnyčių atstovai skaitė šv. Pauliaus laiškus graikų, sirų ir rusų kalba.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Plungės Oginskių rūmų parteris.

Leidiniai

Kalbininko knyga

Antanas Klimas.

Vilniuje išleista Rochester, N.Y. gyvenančio kalbininko Antano Klimo nedidelė, bet labai įdomi knyga *Kalbos puošmenos ir pabios*. Pratarimeje autorius pažymi, jog jau seniai žinojo, kad lietuvių kalba yra pati archaikiškiausia, pati seniausia iš visų gyvųjų indoeuropiečių kalbų. O svarbiausia yra tai, kad lietuvių kalba turi labai senų bruožų visuose kalbos lygumose: ir garsyne (fonologijoje), ir gramatinės sandaroje (linkniuose, asmenuotės, dalyviai...), ir žodyne, ir sintaksėje (žodžių tvarka, sakinių sandara), ir žodžių daryboje. Šioje knygoje surašyti bei paaiškinti kurie senieji ir naujesni mūsų kalbos bruožai, kurie ją išskiria iš kitų indoeuropiečių kalbų.

Knygoje autorius pateikia indoeuropiečių prokalbės garsų pavyzdžių, paaiškina, kuo jie panašūs į lietuvių kalbos garsus. Nagrinėdamas daiktavardžius, būdvardžius, kitas kalbos dalis, A. Klimas pažymi, kad lietuvių kalba ligi šių dienų yra išlaikiusi apie 3,000 patį seniausių indoeuropiečių prokalbės žodžių — daugiausia daiktavardžių, veiksmavardžių ir skaitvardžių — kaip antai *akis, ausis, nosis, pilvas*. Bet lietuvių kalba pasidarė ir naujų, grynai savo žodžių. Pavyzdžiui, mūsų kalbos daiktavardis *plaučiai*, pasak A. Klimo, yra kilęs iš veiksmavardžio *plaukti*. Kai kurios baltų prokalbėje atsiradusios žodžių (pvz. *ranka*) yra net pasiskolinę slavai.

Knygoje rašoma, kad lietuvių kalba iš visų gyvųjų indoeuropiečių kalbų yra geriausiai išlaikiusi šios prokalbės garsus (pvz. *a, e, i, u*, ir kt.). Mūsų kalbos skaitvardžiai taip pat skamba labai panašiai, kaip rekonstruotos indoeuropiečių prokalbės formos (pvz., ide. prokalbės forma *treysstrejs* atliepia mūsų *trejetas, trys*).

Savo knygoje A. Klimas taip pat pabrėžia mūsų kalbos turtingumą, vaizdingumą, spalvingumą. Jis sumini atvejus, kai lietuvių kalbos formos savo savitumais išsiskiria iš indoeuropiečių kalbų. Antai, tik lietuvių kalba turi būtiną dažninį laiką, joje daugiau dalyvių ir jų formų. Jokia kita indoeuropiečių kalba neturi tiek daug mažiųjų bei maloninių lyčių (formų), kiek jų turi mūsų kalba (*brolis, brolelis, brolytis, brolytis* ir t.t.). Pasak A. Klimo, lietuvių kalba pagyvena, pajavina vaizdingus posakius (idionus). Pvz., *devynios galybės, bėga kaip akis išdeges* ir pan. Gal daugiausia

įvairiausių vaizdingų posakių — idiomų arba frazeologizmų, ypač pasakose, yra su žodžiu *velnias* (pvz., *gyvas velnias* — labai daug).

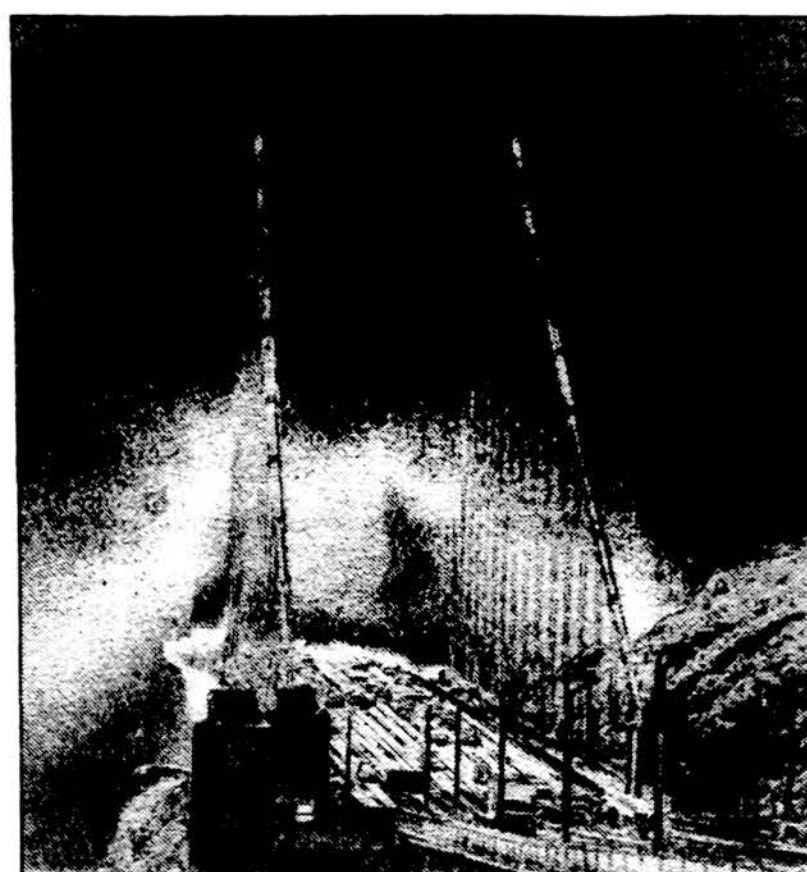
Autorius pažymi, jog lyginamosios kalbotyros baruose svarbu yra tai, kad tik dvi baltų kalbos (lietuvių ir latvių) iki šiol yra išlikusios ir yra gyvos, tuo tarpu kai senosios indoeuropiečių kalbos jau seniai išnykusios. A. Klimas pateikia daug pavyzdžių, kurie rodo, kad nuo pat indoeuropiečių prokalbės laikų (apie 3000 metų prieš Kristų) baltų kalbos mažiausiai pakitusios, pažeistos svetimų įtakų.

Todėl A. Klimas prieina išvados, kad lyginamosios kalbotyros specialistams, studijuojantiems indoeuropiečių prokalbę, dera remtis ne senųjų indų (sanskrito), ne klasiškimis graikų ar lotynų, bet baltų kalbomis. Būtent lietuvių ir latvių kalbos turėtų būti indoeuropiečių kalbotyros tyrinėjimų centre. Čia A. Klimas išvados susiaukia su garsiu italų kalbininku, Pisos universiteto profesoriumi P. U. Dini, kurio stambi studija *Baltų kalbos* 1997 m. pasirodė Italijoje, o užpėnai, išversta į lietuvių kalbą, išėjo Vilniuje. Šio indoeuropiečių ir baltų kalbų tyrinėtojo P. U. Dini knyga taip pat perša mintį, kad Vakaruose baltistika buvo tik tarsi indeuropistikos tarnaitė, tik antrinis šių tyrinėjimų šaltinis. P. U. Dini savo veikalą privertė indeuropistiką su visais jos pasiekimais tarnauti baltistikai, tapti indeuropistikos mokslo atrama.

Jei A. Klimo knygoje *Kalbos puošmenos ir pabios* minimi lietuvių kalbos dalykai, anot autoriaus, nėra koks naujas Amerikos atradimas, o tik surinkti į vieną vietą ir paaiškinti pavyzdžiai, tai naujų, idiomų žinių suteikia paskutinis skyrelis „Vienos knygos istorija“. Tai A. Klimo atsiminimai apie tai, kaip jis kartu su dar dviem kalbininkais — Leonardu Dambriūnu ir William R. Schmalstieg parašė ir anglų kalba išleido lietuvių kalbos vadovėlį *Introduction to Modern Lithuanian*, susilaukusio net penkių laidų. Tokio didelio lietuvių kalbos vadovėlio (457 psl.) anglų kalba dar nėra buvę. Ta knyga, 1999 m. (jau šešta laida) buvo išleista kitokių pavadinimu *Beginner's Lithuanian*. Pennsylvania valstijos universiteto profesorius W. R. Schmalstieg šiam vadovėliui parašė beveik visą gramatikos priedą: čia rasime viską — nuo daiktavardžio ir būdvardžio linknių, veiksmavardžių asmenuotės, net ir šiek tiek apie kirtiuotes bei 12 veiksmavardžių priešdėlių, rašo A. Klimas. Jis pažymi, kad ši lietuvių kalbos gramatika iškelia į visą pasaulį: ne tik į JAV, bet ir į Kanadą, Pietų Ameriką, Europą, Afriką, Aziją, Australiją.

Knyga pajavina, pagyvena ir kiti A. Klimo atsiminimai, kitokios „pabios“. Lietuvių kalbos instituto profesorius Vytautas Ambrazas gerai įvertino A. Klimo knygą, pridurdamas, kad ji bus naudinga mūsų visuomenei, ypač jaunimui.

Algimantas A. Naujokaitis

Algimantas Kezys. „Golden Bridge“ tiltas Kalifornijoje.

Kančiomis grįstą tautos istoriją

Janina Semaškaitė Priesaika (Jonas Semaška—Liepa ir bendražygiai), dokumentinis esė. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, Vilnius, 2000.

Atrodo, kad Genocido ir rezistencijos tyrimo centrui atėjo pjūties metas: išeina knyga po knygos. Baigėsi tam tikras žinių kaupimo ir tyrimo metas, pagaliau medžiaga pradėta skelbti. Ši knyga, atrodo, nėra tiesiogiai centro darbas. Autore, atlikusi tyrimą, pristato žurnaliste (publicistinės emocijos šiek tiek ir pakenkia knygai, nes iš veikalo apie istorinius asmenis lauki faktų ir tik faktų).

Knygoje pasakojama apie keletą partizaninio karo dalyvių: Joną Semašką—Liepą, Bronių Butėną, Zigimą Daulenską, Steponą Grybauską, Justiną Garšvą ir pateikiama partizanės Jadvygės Malukaitės dienoraštis.

Beveik pusė knygos skirta majorui Jonui Semaškai, partizanų Žemaičių legiono vadui. Idomu, kad jo vaikaitis, diplomatas Darius Semaška, vieną kadenciją dirbo Lietuvos ambasadoje Vašingtone, DC, patarėju.

Kas domisi partizaninio karo istorija, apie Joną Semašką daugiau ar mažiau žino. Gal mažiau žinomas jo biografijos tarpnis — Antrojo pasaulinio karo metai. Lietuvių savisaugos batalionų siuntimas į Rytų frontą — istorikų neliesta tema. Tai dar viena išprievartautos tautos istorijos dalis.

Autorė rašo: „Karas plėtėsi, vokiečiai, lyg beprotybės šoko ištikti, žygiavo vis gilyn į Rusiją, frontas rytu rijo aukas, reikalaujamas naujų. Vos tik

surinkti lietuvių savisaugos batalionai buvo siunčiami į Rytų frontą. Lietuviams teko tarnauti ir vokiečių daliniuose: tankų, aviacijos, jūrų laivyno. Manoma, jog lietuvių tarnavo apie 40 tūkstančių. Viena pirmųjų karo aukų Rytų fronte tapo 7-asis batalionas. 1942 m. balandžio mėn. Jono Semaškos vadovaujamas 7-asis batalionas atsidūrė prie Dono, Vinicos srityje. Saugojosi strateginius objektus: geležinkelius, plantus, karinės amunicijos sandėlius. Lietuviai kariai, ne taip, kaip vokiečiai ir vengrai, labai žmoniškai elgėsi su rusų belaisviais, atliekamam maistui maitino būdaujančius vietinius gyventojus. Tai lėmė vado J. Semaškos moralinės nuostatos.

1942 m. pabaigoje—1943 m. pradžioje, retėjant vokiečių kariuomenės gretoms, spiginant didžiuliam šalčiui, lietuvių 7-asis batalionas buvo perverstas į frontą prie Stalingrado, kur buvo nulemta karo baigtis. Kartu su feldmaršalo Pauliaus armija 7-asis kovėsi pirmosios fronto linijoje ir pateko į apsupimą. Lietuvių bataliono vadas Jonas Semaška pasirinko neįmanomai sunkų kelią: prisiėmė iš apsupimo ir trauktis atskirai nuo vokiečių. Lietuviai traukėsi pelkėtomis vietomis, o veržtis reikėjo net per tris apsupimo žiedus. Vokiečių armija kapituliavo, Vokietijoje buvo paskelbtas gėdulas, o lietuvių batalionas prasiveržė, nors ir su dideliais nuostoliais — iš 700 karių grįžo 400.

Įsimintina Stalingrado mūšio laimėjimo kaina: „Didįjį rusų persilaužimą“ fronte nulemė neregėtas žiaurumas. Iš visų Rusijos kareivių buvo paleisti mirtininkai — „štrafnikai“, nuteisti kalėti iki gyvos galvos ar ilgiems metams ištremti į lagerius. Jie buvo ginkluoti tik durtuvais ir kasetais, kas kelintais turėjo šautuvą su keliais šoviniais, o kas ir visai tuščiomis rankomis veržėsi pirmyn“.

Šio straipsnio autorei yra tekę kalbėtis su sovietų pusėje kovojusiu vadinamosios 16-osios lietuviškosios diviziono karininku (jeigu atmintis nemeluoją, a.a. V. Adomaičiu), kuris pasakojo, kad ir jų dalinys, atrodo, prie Velikije Luki, kur vyko svarbiausios šios diviziono kautynės, buvo pasiųstas tuščiomis rankomis. Jeigu lietuvių kariai ir turėjo

„Bus šventė ir mūsų gatvėje“

Julius Sasnauskas, Antanas Terleckas *Jei esame čia*. Vilnius, 2000. (Laiškai. 1978–1983–1986 m.) Lydimąjį žodį parašė ir knygą redagavo rašytojas ir buvęs disidentas Vytautas Girdzijauskas. Viršelio dailininkas Romas Oran-tas.

Kas nemėgsta skaityti svetimų laiškų...

Neatsitiktinai buvusių disidentų — kun. Julius Sasnauskas ir Laisvės lygos (pogrindyje įsteigtos 1978 m.) vado Antano Terlecko laiškus, rašytus vienas kitam iš įvairių vietų (J. Sasnauskas iš kariuomenės ir kalėjimo, A. Terleckas — iš tremties), išleido Rašytojų sąjungos leidykla: tai tikrai vertas dėmesio literatūros faktas.

Kai Julius Sasnauskas, kurį jo idejinis vadas Antanas vadina „Juliu“, pradėjo rašyti šiuos laiškus, jis buvo dar jaunuolis. Tuo metu tarnavo sovietinėje kariuomenėje, į kurią paimdavo aštuonioliki-mečius. J. Sasnauską dažnas išveis prisimena iš „Lietuvių Katalikų Bažnyčios kronikos“. Jis nuo pat vaikystės, bendraudamas su žymiais pogrindžio veikėjais Viktoru Petkum ir Antanu Terlečku, įsitraukė į disidentinę veiklą. Bendradarbiavo slaptose leidiniuose *Laisvės šauklys* ir *Vytis* (juos leido A. Terleckas). Bet, kaip matyti iš laiškų, jau tuo pat metu jis ruošėsi kunigystei. 1980 m. kartu su A. Terlečku buvo nuteistas ir įkalintas, vėliau ištremtas į Tomsko srities Parabelio gyvenvietę. 1987–1992 m. mokėsi kunigų seminarijoje Kaune, 1994–1997 m. gyveno Kanadoje, kur gavo kunigo šventimus. Nuo 1996 m. — vienuolis pranciškonas, nuo 1997 m. — Vilniaus Bernardinų bažnyčios rektorius. 1999 m. išleido knygą *Dar kartą — žmogaus*

Sonus.

Labai nesunkiai J. Sasnauskas laiškuose galima išvengti šiandieninį pamokslininką — iš jaunumės jis mąslus, jaunas senis, viską matuojantis prigimtais ar šeimos aplinkoje igytais krikščioniškos moralės kriterijais. Jo vyresnysis draugas stengiasi išpurtyti iš jo atlidumą, bet jam taip ir nepasiseka. Julius Sasnauskas, OFM, per visas gyvenimo negandas išneša aukštą žmogiskumo kriterijų, kuriuo jis matuoja ir gyvenimo reiškinius, ir žmonių poelgius. Šiandien J. Sasnauskas vadovauja katalikiškam „Mažosios studijos“ radiui, kuris yra mėgiamas inteligentų, netgi nepaprastai jaunių katalikų, nes jo tikėjimas, jo bažnyčia yra ne tik tikra, išgyventa, asmeniškai, bet ir įdomi, traukianti prie savęs. Jeigu valstybės renginyje, kur jis mėgstamas kviesti, kalbą (pamokslą) sako J. Sasnauskas, visada tai bus jautriausias, giliausias žodis, vertinimas. O keista, nuo pat jaunumės svajojęs tapti kunigu, Lietuvoje to jis negalėjo įgyvendinti. Kunigu jis buvo įšventintas Kanadoje. Matyt, tai ateities kunigas, iki kurio Lietuva dar tik auga.

Visiškai priešinga yra kito laiškų autoriaus — Antano Terlecko asmenybė, kurią išsivija gerai žino iš „Laisvės“, „Amerikos balso“, „Vatikano“ ir kitų radijo stočių, okupacijos metais skelbusių jo pareiškimus, laiškus, raginancius nutraukti Lietuvos okupaciją. Tai kategoriškas, neatsilaidus, bet taip pat labai įdomus žmogus. Sekdama laiškuose besilejanti jo minčių srautą, atpažinai savo kartą. Tik apie tai, ko Terleckas nebijojo pasakyti tiesiai į KGB ausį, visa kita tautos dalis tarpusavyje kalbėdavosi

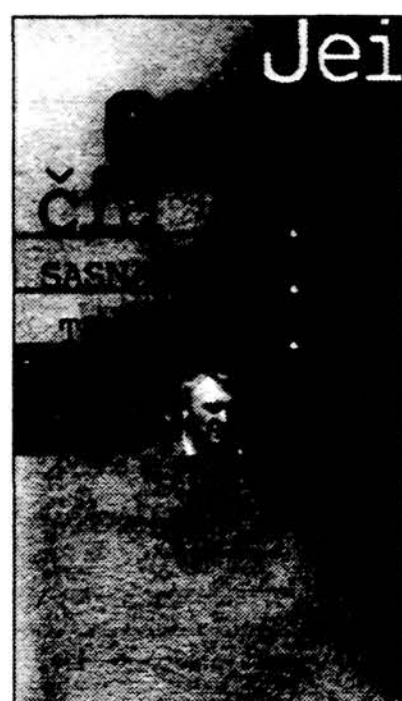
tintas dezertyru. Gestapas areštavo J. Semašką, jis turėjo būti atiduotas karo lauko teismui. Batalionas apsupo gestapininkų būrį ir, nukreipęs į jį „pancerfaustus“, pareikalavo vadą grąžinti. Vokiečiams teko paklusti.

Kitam lietuvių batalionui teko nukentėti nuo vokiečių 5-asis buvo paskirtas saugoti Baltijos pakrantę. Už tai, kad stengėsi nematyti latvių, bėgančių nuo raudonojo teroro ir Svediją, lietuvių batalionas buvo nuginkluotas ir nubastas. Nuginkluoti kariai buvo suvaryti į aikštę ir aukštą apsupa tankų ir kulkosvaidžių. Kad įbaugintų kitus, „kaltuosius“ turėjo sušaudyti patys lietuvių.

Tai buvo neapsakomų tautos kančių ir pažeminimų laikotarpis.

Frontui pasitraukus iš Lietuvos teritorijos, J. Semaškos bendražygiai arba pasitraukė į Vakarus, arba nuėjo partizanaujančių sovietiniams okupantams. J. Semaška suformavo partizanų junginį ir tapo jo vadu. Jis buvo įsitikinęs, kad partizaninis karas nulemtas pralaimėti ir ragino partizanus legalizuotis, taip išsaugant gyvybes. 1946 m. majoras J. Semaška, greičiausiai išduotas, suimamas ir po metų, neišgavęs iš jo jokių žinių, KGB nužudytas. Žmona su sūnumi Alvydu ištremti.

Audronė V. Škiudaitė

pašnibždomis, tik artimiausiems žmonėms girdint (A. Terleckas ir visų kitų disidentų laiškai iš tremties ar kalėjimų Sibire arba jam į Sibirą pirmiausia buvo siunčiami į Vilniaus KGB, čia verčiami į rusų kalbą, kad galėtų perskaityti jo „auklėtojai“, ir tik tada siunčiami adresatui).

Laiškuose atsiskleidžia maištinga mastytojo prigimtis. Su dideliu malonumu skaitydama Antano Terlecko laiškus, atleidau jam jo radikalumą ir perlenkimus, netgi, mano nuomone, klaidas, kurias matydavau, stebėdama jį pastarųjų metų nepriklausomos Lietuvos gyvenime.

Tie būdo bruožai, kurie A. Terleckui padėjo kovos su sovietine sistema metais, dabar, atrodo, jam kenkia. Galima pagalvoti, kad jis (ar jis vienas?) nesugeba gyventi laisvės sąlygomis. Kai nėra priešių, juos reikia surasti. O šiandien valstybei taip reikia jos piliečių supratimo ir tarpusavio pasitikėjimo. Sunkiu būdovu žiūrėti į A. Terlecką Seime, kai jis bekompromisingą kovą kovojo su Gedimynu Vagnoriūnu (ir dar tebekovoja), kai šis, būdamas vyriausybės vadovas, atleido jo brolių iš Lietuvos banko vadovo pareigų, ieškodamas netgi savo buvusių priešių komunistų palaikymo. Bet iš A. Terlecko neatimsi jo asmenybės spalvingumą. Jeigu kada nors kas nors rašys romaną ar kurs kino filmą apie disidentus, vienu iš pagrindinių herojų ten būtinai bus A. Terleckas. Jis visada buvo atviras, neslėpė nei savo gerųjų, nei blogųjų charakterio pusių.

Vienas iš jo laiškuose ypač ryškių būdo bruožų — kategoriškumas, vertinant kitų poelgius, bet nesavikritiškumas sau pačiam. Štai laiškuose jis pasmerkia savo bendražygį vien todėl, kad šis neužjautia jo žmonos, nelanko jos, kai, nuteisus vyrą, ji lieka viena su trimis vaikais. O pats, grįžęs iš kalėjimo (aišku, tai nebeat-sispindi knygoje), jau laisvos Lietuvos metais, ją, praradusią sveikatą, nepalyginamai žiauriau nuskriaudžia. Tai tikras dramų ar psichologinio romano herojaus tipas.

Laiškų knyga duoda medžiagos įvairiais aspektais pažvelgti į praėjusią epochą, sovietinę sistemą, disidentizmą, su juo susijusias asmenybes. J. Sasnauskas ir A. Terleckas laiškai praturtino negausų epistoliarinį lietuvių literatūros žanrą.

„Bus šventė ir mūsų gatvėje“, mėgdavo rašyti savo laiškuose Antanas Terleckas Juliukui. Bet kasdodėl ta šventė tęsėsi tik pirmąją laisvės dieną. Kas kalta, kad toleis gyvenimas mums apkarto? Priešacių tikriausiai reikėtų ieškoti mūmose pačiuose.

Audronė V. Škiudaitė